

Sayın misafirler Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu tarafından düzenlenen “Buğday,Un ve Ekmek” konulu kongremizin ilk oturumunda “Dünyada ve Türkiye’de Buğdayda Üretim ve Kalite, İç ve Dış Ticaret, Borsaların Yapısı ve Devletin Rolü” nü çok değerli konuşmacılarımızla değerlendirmeye çalışacağız.

Bu oturumda **Toprak Mahsulleri Ofisi Ticaret Daire Başkanı Sayın Ali GÜVENİR “ TMO’nun hububat piyasalarındaki rolü”**konusunu,

Mergrain firmasının değerli başkanı Sayın Şerife DAYI “iç ve dış piyasalardaki gelişmeler,fiyat ve miktarsal beklentiler” konusunda değerlendirmelerde bulunacak,

Amerikan Buğday Birliği Başkan Yardımcısı Sayın Vincent PETERSON
“.....”konusunu,

Rusya Tarımsal Piyasa Çalışmaları Enstitüsü Genel Müdürü Sayın Dr.Dmitry RYLKO
“.....”konusunu

ve son olarak **da Uluslar arası Hububat Konseyi kıdemli ekonomisti Sayın Amy REYNOLDS** ise **“2016-2017 yıllarına bir projeksiyon ve fiyat dalgalanmalarının sebeplerini”** ele alacaklar.

Tabi bu kadar yetkin ve işinin ehli insanın arasında moderatörlük yapmak fevkalade zor bir iş. Ben sizlerle kısacık borsalar ve borsaların yapısı ve devletin rolü konusunda bir girizgah yaparak sayın konuşmacılara sözü bırakacağım.

BORSA NEDİR ? kambiyo ve kıymetli maden borsalarının yanı sıra bir de bizim ticaret borsalarımız vardır ve bu borsalara kote edilmiş ürünlerin alım satımı ve borsada oluşan fiyatların tespit,tescil ve ilanı işleriyle meşgul olurlar. Esasen bir piyasanın oluşmasını sağlayan,oluşan piyasanın derinleşmesi için uğraşan kurumlardır.

Basit bir hikaye anlatmama izin veriniz;

Köylü Ahmet Ağa, ineğini satmaya karar vermiş. Kıymeti taş çatlasa 50 lira etmeyen inek için pazarlık payı da ekleyerek 100 lira fiyat koymuş.

Komşu köyden acilen ineğe ihtiyacı olan Mehmet ağa 100 lira ödeyip ineği pazarlıksız satın almış. Köylü Ahmet ineğini satmış ama akşam da gözüne bir türlü uyku girmemiş...Gece boyunca düşünüp, durmuş. ‘Mehmet ağa 50 liralık ineğe niye 100 lira verdi ? ‘diye.

İçi rahat etmeyince ertesi gün ineğini geri almaya karar vermiş. Pazara gitmiş Mehmet ağayı bulmaya ama, bir de ne görsün inek 200 liradan satışa çıkarılmış... İyice sıkıntı basmış ve kesin karar vermiş, geri alacak ineğini...200 lirayı pazarlıksız ödeyip ineği geri almış.

Aynı olay bu defa Mehmet ağa’nın başına gelmiş, o da uyuyamamış. ‘Allah Allah... Ahmet niye 100 liraya sattığı ineği 200 liraya geri aldı???Var bu işin içinde bir iş...’ diye gece boyunca düşünüp, durmuş. O da ertesi gün ineği geri almaya karar vermiş, Ahmet Ağa ile anlaşip 400 lira vererek geri almış ineği... Bu alışveriş her gün fiyat arta arta devam etmiş...

Bir kaç gün sonra pazara bir başka köyden Hüseyin gelmiş. Hüseyin pazardaki kalabalığın arasına dalınca bir de ne görsün ; ‘al, al, al, sat, sat, sat’ bağırmaları arasında bir yaşlı inek ve bu ineğin tam 1.000TL satış fiyatı!!!...

Yanıdakine sormuş, ‘Hemşerim, nedir bu iş???? Bu yaşlı inek 1.000 lira eder mi ???!’

Yanındaki adam,ki bu genç adam da Hasan ağanın şehirde iktisat eğitimi görmüş oğludur,hemen yanıtlamış;

`Valla grafikler ortada, bu ineğin fiyatı bir haftada 50 liradan başladı, 950 lira primle 1000 liraya kadar geldi. Şöyle bir teknik analizine bakarsan görürsün. İneğin fiyatı 1.000 liradaki direncini bir kırarsa, 1.500 liraya kadar yolu var..`

Ve bir gün pazarda ineğe gerçek değeri olan 50 liradan fazlası verilmediğinde kriz çıkıyor ve ineği en son elinde bulunduran da batıyor. İşte burada "Pazar" diye tanımlanan yer aslında borsadır. Bu hikayede olmasa da, en azından bu tip alışverişlerin borsalarda olmasını arzu ediyoruz. Bu işlemlerin borsalarda olması,en basit anlatımla "izlenebilirlik" ve "resmiyet" kazandırır. Fakat bizim borsalarımızın büyük bir bölümü sadece tescil işi yapmaktadır. Oysa borsalar salon satışını gerçekleştiriyor olsa,rivayet üzerine kurulu fiyatlar ve piyasalar oluşmaz.

Bir çoğumuz iş arkadaşlarımızla konuşurken zaman zaman piyasaları anlayamadığımızı söyleriz ve bazen de sebepsiz yere fiyatların düştüğünden ya da yükseldiğinden dert yanarız. İşte buna "volatilité" deniyor. Yani oynaklık. Piyasa oyuncuları, ki burada hammadde olan buğdayı satın alanları ikiye ayırmak lazım,un üreticileri ve stok yapanlar olarak, farklı oynaklık taleplerinde bulunabilirler. Stokçular yükselen piyasaları ve değirmenciler de stabil,öngörülebilir piyasaları isterler. Tabi neticede herkesimin amacı para kazanmaktır. Devlet işte burada görev üstlenmektedir. Devletin görevi sürdürülebilir bir piyasa yaratmaktır. Aslında belki de liberal ekonomide devletin müdahil olması hiç istenmez. Ancak eğer olacaksa da temel amaç sürdürülebilir bir piyasanın sağlanmasından yana olmalıdır. Tabi bunun da olması iyi bir ölçüleme ile olacaktır. Ne ürettiğini,ne tükettiğini bilen bir ülke bunu sağlayacaktır.Bunların olmadığı bir piyasada ise yukarıda anlattığım hikayede olduğu gibi marjinal karlar ve anlık iflaslar olabilir.

Türkiye'de uzun yıllara ait sorunlar var. Bunların en önemlisi arazi toplulaştırılmasıdır. Sayın Bakanımıza teşekkür etmeliyiz. Zira şu an iş başında bulunan hükümet arazi toplulaştırılması konusunda hayli yol kat etti ama daha da gidilecek çok yol var. Bu işin hemen akabinde veraset kanununda değişiklik yapılması lazım ve toplulaştırılmış arazilerin miras yoluyla tekrar parçalanmasının önüne geçmek gerekmektedir.

Bunun yanında Lisanslı depoculuk tüm yurttta çalışır bir mekanizma haline getirilmelidir. Tabi bunun kanuni alt yapısı ve şirketi kurulmuş olmakla beraber henüz daha üretici ile sanayiciyi bir araya getirmek yönünde eksikleri bulunmaktadır. Bu tip bir organizasyon hepimizin bildiği gibi piyasaya arzı yumuşatacak ve fiyat hareketlerinde ve istenen kalitenin bulunabilmesinde faydalı bir araç olacaktır. Tabi bir ürünü stoklamak çok önemlidir. Şöyle ki; yüksek stok fiyatlarda dalgalanmayı önler. Ama sorun şu; bu stoğu kim taşıyacak? Stoğu sanayici üretimini standardize etmek için yapıyor olmalıdır. Oysa biz stoğu fiyat hareketlerinden korunmak için yapıyoruz. Bakınız ülkemizde faaliyet gösteren rafineciiler ve petrol dağıtım şirketlerinin ortalama stoğu üç günlüktür. Bu kadar büyük hacime ve oynaklığa sahip bir piyasa ve üç günlük stok. Ancak un sanayicisi 90-120 gün ortalama stoklarla gidiyor. İşte burada lisanslı depoculuğun büyük önemi var. Sürekli ve standart hammaddeyi bulabileceğini bilen sanayici stok yapmayacaktır ve sermayesini çok daha farklı alanlarda kullanabilecektir.

Ülkemizde bir değer önemli konu ise dünya fiyatlarına entegre olmuş bir buğday piyasasının oluşturulmasıdır. Yıllardır çok farklı gerekçelerle içeride buğday fiyatları sürekli dünya fiyatlarından ayrılmış ve dünya fiyatlarının çok çok üzerinde seyretmiştir. Dünya un ihracatında sürekli dereceye giren sanayicimiz ise dahilde işleme sistemi gibi bir garabetle karşı karşıyadır. Halbuki hükümetler desteklerini geliştirip çeşitlendirseler,üreticiyi diledikleri kadar destekleseler ve fiyatları dünyaya

uyarlasalar burada hem sanayicimiz daha rekabetçi hale gelecek ve hem de toplam üretim kalitesi yükselecektir,zira yüksek kalite yüksek fiyat prensibi çalışacaktır.

Un konusu yarın konuşulacak olsa da genel olarak "devletin rolü" konuşulurken bir konunun altını çizmekte yarar görüyorum; ister şu andaki kodeks ister bir başka kodeks olsun,üretimin genel bir azami şartlarının oluşturulması ve üretim ve ticaretin mümkün olduğunca serbest ve çeşitlendirilmiş olmasına özen göstermeliyiz. Beyan esasına uygun olarak üretim yapılmalı ancak devlet geliştirdiği ve yaygınlaştırdığı laboratuvarlarıyla beyanın yani etiket bilgilerinin doğruluğunu tespit etmeli ve caydırıcı cezalarla da haksız rekabetin önüne geçmelidir.